

**KEHITTÄMISKESKUS OPINKIRJON LAUSUNTO LUONNOKSESTA
VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI NUORISOTYÖSTÄ JA -POLITIIKASTA**

Kehittämiskeskus Opinkirjon lausunto on jäsennetty **1. yleiseen** osaan ja sitä seuraaviin **2. pykälä- ja momenttikohtaisiin huomioihin** siltä osin kuin niistä on lausuttavaa. **3. Tiivistelmä** lausunnon keskeisestä sisällöstä on koottu lausunnon loppuun.

1. Yleistä

Valtioneuvoston asetus nuorisotyöstä ja -politiikasta tulisi täsmentämään nuorisolain (1285/2016) toimeenpanoa. Lausunnon antamista luonnoksesta vaikeuttaa osin se seikka, että asetuksessa viitataan monin osin pykälässä 2 kuvattuun valtakunnalliseen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaan (jatkossa VANUPO), joka tulee valmistuessaan määrittämään nuorisotyön ja -politiikan tosiasiallisen sisällön. ***Asetusluonnos kaipaisi rinnalleen luonnoksen VANUPO:sta, jotta olisi mahdollista arvioida asetusluonnoksen tosiasiallista vaikuttavuutta.***

Asetusluonnoksessa ei näy viitettä rahapeliyhtiöiden fuusiosta mahdollisesti aiheutuvasta valtionavustusten myöntöperusteiden muutoksesta.

2. Pykälä- ja momenttikohtaiset huomiot

2 § Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma

VANUPO tulee olemaan asetusluonnoksen perusteella keskeisin nuorisotyötä ja -politiikkaa ohjaava asiakirja hallituskaudella, koska se määrittelee nuorisolain 19§:n mukaisten osaamiskeskusten sisällölliset painopisteet.

VANUPO on keskeinen asiakirja, mutta asettaa osaamiskeskusten kautta tehtävän kehittämistyön kyseenalaiseksi sitoessaan sisällölliset painopisteet vain neljän vuoden pituisiksi periodeiksi. Tällaisella hallintomallilla voidaan huolehtia ja toteuttaa tärkeiksi nostettuja asioita ja teemoja, mutta pitkäjänteiseen kehittämiseen periodi on liian lyhyt. Vaikka VANUPO olisikin keskeinen poliittisen ohjauksen asiakirja, kuten asetusluonnos linjaa, tulisi osaamiskeskusten toimintaa pystyä linjaamaan jonkin muunkin pitkäjänteisemmän suunnitelman perusteella etenkin, kun nuorisolain keskiössä ovat nuorten elinolojen parantaminen ja osallisuuden lisääminen.

Edelleen pykälän 2 kolmannessa momentissa määrätään VANUPO:n valmistelussa huomioon otettavasti läpäisevästi huomioon soveltamisalan kansainväliset sitoumukset, kuten lasten oikeuksien yleissopimuksen, Euroopan unionin ja neuvoston tavoitteet ja nuorten

moninaisuuden ja eri vähemmistöjen nuoret. Nämä ovat tärkeitä periaatteita valmisteluun, mutta voi kysyä, ovatko kirjaukset riittäviä. ***Kehittämiskeskus Opinkirjo pitää tärkeänä, että VANUPOn valmistelun lähtökohtana olisi myös kansallinen nuorisopoliittinen kehitys. Olisi arvioitava, kohtaavatko nuorille tuotetut palvelut aidosti, tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti kohderyhmänsä esimerkiksi tilanteessa, jossa nuorille kohdentuvat koulutus-, vapaa-ajan ja hyvinvointipalvelut liukuvat ulos ”sivistyskunnasta”.***

3 § Valtion nuorisoneuvosto ja 4 § Arviointi- ja avustustoimikunta

Asetusluonnoksen perusteella valtion nuorisoneuvosto ja arviointi- ja avustustoimikunta tulevat toimimaan ja toteutumaan samalla tavoin kuin aiemman lainsäädännön aikaiset valtion nuorisoiain neuvottelukunta ja arviointi- ja avustustoimikunta. Koska 2017 nuorisolain henki kuitenkin painottaa osallisuutta entistä keskeisempänä sisältönään, olisi asetusluonnoksessakin toivottavaa, että nuorisoneuvoston ja arviointi- ja avustustoimikunnan asettamisessa osallistamisen tapa olisi monipuolisempi kuin pelkkä nuorisotoimialalla toimivien tahojen kuuleminen. Asetuksessa voitaisiin kertoa, miten kuuleminen tulee vaikuttamaan jäsenten kutsumiseen.

Luku 2 Valtion rahoitus

5 § Valtakunnallisen nuorisolan järjestön valtionapukelpoisuuden hyväksyminen

Asetusluonnoksen mukaan valtakunnalliseksi nuorisolan järjestöksi haluavan on haettava valtionapukelpoisuutta opetus- ja kulttuuriministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Ministeriö varaa oikeuden arvioida, täyttääkö järjestö nuorisolain 17§:ssä säädetyt valtionapukelpoisuuden perusteet.

Tämä asetusluonnoksen kohta on luonnollinen ja perusteltukin, mutta ei voi olla tarkoituksen mukaista, että kymmenet nuorisolan järjestöt hakevat valtionapukelpoisuutta jokainen vuosi erikseen. Nyt asetusluonnoksessa ei sanota, kuinka usein valtionapukelpoisuus arvioitaisiin uudelleen, tai millaiset tekijät johtaisivat valtionapukelpoisuuden kyseenalaistamiseen. Tällä asetuksen kohdalla haluttanee korjata aiemman lainsäädännön aikana syntyneitä rakenteellisia umpiperiä ja löytää järjestelmään reagoivuutta tilanteessa, jossa järjestö on ajautunut toiminnassaan tai taloudenpidossaan umpikujaan. Kirjaustapa nykyisessä muodossaan aiheuttanee ahtaasti tulkittuna huomattavaa lisätyötä niin järjestöille kuin hallinnoivalle viranomaisellekin, joka ei vuotuisena toimintatapana voine olla tarkoituksenmukainen. ***Kehittämiskeskus Opinkirjo esittääkin valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle jonkinlaista aikakehystä. Esimerkiksi valtionapukelpoisuutta arvioitaisiin uudelleen viiden vuoden kuluttua sen hyväksymisestä.***

On hyvä, että asetusluonnoksessa pyritään määrittelemään, mitä järjestön toiminnan laadulla, laajuudella, vaikuttavuudella ja valtakunnallisuudella tarkoitetaan. Sen sijaan valtakunnallisuuden määrittelyssä siltä osin kuin tarkoitetaan nuorisolan palvelujärjestöä, on puutteita siltä osin kuin asetuksessa pitäisi pystyä ennakoimaan lähitulevaisuudessa tapahtuvia hallinnollisia uudistuksia lasten ja nuorten lähipalveluissa kokonaisuutena. Nyt asetusluonnoksessa todetaan, että nuorisolan palvelujärjestö katsotaan valtakunnalliseksi, kun sen ”pääasiallinen tarkoitus on tarjota palveluja nuorisolan järjestöille, kunnille tai

muille nuorisoalan yhteisöille”. Toimintaympäristössä on kuitenkin parhaillaan tapahtumassa valtava muutos, kun suuri osa nuoriin kohdistuvista paikallisesti tuotetuista palveluista on siirtymässä maakuntahallinnon alle. Samaan aikaan pohditaan, kuinka kauan kunnat pystyvät nykyisellä tulokertymällään huolehtimaan nyt kuntatasolle tuotettaviksi jäävistä palveluista, kuten nuoriso- ja kulttuuripalveluista sekä perusasteen koulutuksesta. Vaarana on, että vahvistamalla siiloutunutta lähtökohtaa palvelutuotannossa tehdään tosiasiallista vahinkoa itse edunsaajille eli nuorille, joiden lähipalvelut pitäisi turvata. Toki kunta, mikäli se säilyisi nykymuotoisena, olisi riittävä referenssipinta, mutta kuntarakenteen tulevaisuus on hyvin epävarma. Tämä tulisi jo ottaa huomioon asetusluonnoksen sanamuodoissa. ***Kehittämiskeskus Opinkirjo esittää, että asetusluonnoksen 5 §:n alakohdan 4) sanamuotoa muutetaan seuraavaksi tai seuraavan suuntaiseksi: pääasiallinen tarkoitus on tarjota palveluja nuorisoalan järjestöille, kunnille, maakunnille tai muille nuorisoalalle ja nuorille palveluja tuottaville yhteisöille.***

Lisäksi Kehittämiskeskus Opinkirjo esittää Pykälän 5 muuttamista seuraavaa muotoon: Edellä 3 momentissa mainituista hyväksymisperusteista voidaan poiketa kielellisen tai muun vähemmistön keskuudessa tai toimialallaan valtakunnallisesti edustavaksi katsottavan järjestön osalta edellyttäen, että järjestön toiminnalla kuitenkin on riittävä kattavuus ja toiminnan suorat tai välilliset vaikutukset kohdistuvat nuorisolain määrittelemään kohderyhmään.

6 § Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle

Kehittämiskeskus Opinkirjo kiittää erityisesti seuraavasta muotoilusta ”Järjestön osallisuuden edistämisen arvioinnissa otetaan huomioon, -- miten järjestö muulla tavoin edistää nuorten kykyä ja edellytyksiä yhteiskunnassa.”

7 § Valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuuden hyväksyminen

Nykyisen nuorisolain keskeisimpiä uudistuksia ovat nuorisoalan osaamiskeskuksien. Asetuksessa annetaan suuntaviivoja siihen, mitä osaamiskeskuksien olisivat. Periaatteena on, että järjestöt voisivat erikseen hakea statusta nuorisoalan osaamiskeskuksena. Teemat, joissa osaamiskeskuksien toimisivat, määriteltäisiin aina nelivuotiskausittain annetun valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman perusteella. Tällä hetkellä on vaikea arvioida, miten osaamiskeskuksien voisivat toimia, koska yhtään VANUPO:a ei ole vielä esitelty saati hyväksytty. Tästä huolimatta on vaikea uskoa, että osaamiskeskuksille saataisiin sisällytettyä ainakaan kehittämistehtävää, jos niiden toimikaudet olisivat sidottuja vaalikausiin. Osaamiskeskuksien linjautuisivatkin tällä kirjauksella hallituskausittaisiksi strategisiksi kärkihankkeiksi, jollaisia pääministeri Juha Sipilän hallitus on toteuttanut.

Kehittämiskeskus Opinkirjo katsoo, että tarkoituksenmukaisempi tapa toteuttaa osaamiskeskuksia olisi joko a) muodostaa osaamiskeskuksista temaattisia, yhden aiheen tai teeman ympärille keskittyneitä, useamman järjestön osaamisesta yhteistyön kautta muodostuneita toimijoita (ns. konsortimalli) tai b) tehdä osaamiskeskuksien kautta pitkäjänteisempää nuorisopolitiikkaa, jonka kautta pyrittäisiin ennakoimaan nuorten

tosiasiallisesti kohtaamia lähipalveluita ja huolehtimaan nuorisoikäluokan tasa-arvoisesta ja yhdenvertaisesta mahdollisuudesta nuorisopalveluihin.

Vaihtoehdossa a) turvattaisiin laajemman kuin yhden organisaation sitoutuminen temaattisen osaamiskeskusten edistämiseen. Tämä parantaisi yhteistä osaamista, sitoutumista kehittämiseen ja jakamisen toimintakulttuuria sen sijaan, että asiaa hoitaisi vain yksi järjestö. Vaihtoehto b) edellyttäisi niin ikään verkostomaista yhteistyölle perustuvaa toimintatapaa, joissa linjanveto olisi lähtökohtaisesti yllävalvotuksiin strategisiin linjauksiin tähtäävää ja perustuvaa. Kummassakin tapauksessa voitaisiin nimetä hallinnollinen vastuuorganisaatio, jolla ei kuitenkaan olisi millään muotoa yksinoikeutta kehittäjästatukseen.

Kehittämiskeskus Opinkirjo esittääkin nuorisoalan osaamiskeskusten tosiasiallisen funktion pohtimista uudelleen tai ainakin sen selkeämpää määrittelyä asetusluonnoksessa.

8 § Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukseksi

10 § Valtionavustuksen myöntäminen nuorisokeskukseksi

12 § Valtionavustuksen myöntämien nuorten työpajatoimintaan

Kehittämiskeskus Opinkirjo pitää hyvänä, että asetusluonnoksessa annetaan kirjaus tavasta, jolla kirjanpidon tulee olla järjestetty ***”siten, että siitä käyvät ilmi nuorisotyön valtionavustuksella tuetun toiminnan kustannukset” ja esittää, että sama kirjaus ulotettaisiin luonnollisena myös pykälään 6 valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle.*** Asetusluonnoksesta ei löydy perustetta sille, miksi valtionavun myöntöperusteissa ei meneteltäisi kategorisesti samalla tavoin riippumatta avustuksensaajasta.

3. Tiivistelmä Kehittämiskeskus Opinkirjon lausunnon keskeisestä sisällöstä

- ***Asetusluonnos kaipaisi rinnalleen luonnoksen valtion nuorisotyön ja -politiikan ohjelmasta, jotta olisi mahdollista arvioida asetusluonnoksen tosiasiallista vaikuttavuutta.***
- ***Pidämme tärkeänä, että VANUPOn valmistelun lähtökohtana olisi myös kansallinen nuorisopoliittinen kehitys. Olisi arvioitava, kohtaavatko nuorille tuotetut palvelut aidosti, tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti kohderyhmänsä esimerkiksi tilanteessa, jossa nuorille kohdentuvat koulutus-, vapaa-ajan ja hyvinvointipalvelut liukuvat ulos ”sivistyskunnasta”.***
- ***Esitämme valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle ja arvioimiselle aikakehystä. Esimerkiksi valtionapukelpoisuutta arvioitaisiin uudelleen viiden vuoden kuluttua sen hyväksymisestä.***
- ***Esitämme, että asetusluonnoksen 5 §:n alakohdan 4) sanamuotoa muutetaan seuraavaksi tai seuraavan suuntaiseksi: pääasiallinen tarkoitus on tarjota palveluja***

nuorisoalan järjestöille, kunnille, maakunnille tai muille nuorisoalalle ja nuorille palveluja tuottaville yhteisöille.

- *Esitämme, että asetusluonnoksen 5 §:n tekstiä muotoillaan seuraavaksi: Edellä 3 momentissa mainituista hyväksymisperusteista voidaan poiketa kielellisen tai muun vähemmistön keskuudessa tai toimialallaan valtakunnallisesti edustavaksi katsottavan järjestön osalta edellyttäen, että järjestön toiminnalla kuitenkin on riittävä kattavuus ja toiminnan suorat tai välilliset vaikutukset kohdistuvat nuorisolain määrittelemään kohderyhmään.*
- *Katsomme, että asetusluonnoksessa esitettyä tarkoituksenmukaisempi tapa toteuttaa osaamiskeskuksia olisi joko a) muodostaa osaamiskeskuksista temaattisia, yhden aiheen tai teeman ympärille keskittyneitä, useamman järjestön osaamisesta yhteistyön kautta muodostuneita toimijoita (ns. konsortio) tai b) tehdä osaamiskeskusten kautta pitkäjänteisempää nuorisopolitiikkaa, jonka kautta pyrittäisiin ennakoimaan nuorten tosiasiallisesti kohtaamia lähipalveluita ja huolehtimaan nuorisoikäluokan tasa-arvoisesta ja yhdenvertaisesta mahdollisuudesta nuorisopalveluihin. Kehittämiskeskus Opinkirjo esittääkin nuorisoalan osaamiskeskusten tosiasiallisen funktion pohtimista uudelleen tai ainakin sen selkeämpää määrittelyä asetusluonnoksessa.*
- *Esitämme osaamis- ja nuorisokeskusten sekä työpajatoiminnan kirjanpitoa koskevan kirjauksen siitä, että kirjanpidosta on käytävä ilmi nuorisotyön valtionavustuksella tuetun toiminnan kustannukset, ulottamista myös pykälään 6 valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle.*

Helsingissä 14.2.2017

Kehittämiskeskus OPINKIRJO – Utvecklingscentralen LÄRORIK

Minna Riikka Järvinen
Toiminnanjohtaja